

« هدف کلی درس : آشنایی با چگونگی امامت امام زمان (عج) در عصر غیبت و تقویت احساس حضور آن حضرت در زندگی »

« خلاصه درس نهم «عصر غیبت» دین و زندگی (۲) پایه یازدهم، ریاضی فیزیک و علوم تجربی »

* حضرت مهدی (عج) ← دوازدهمین امام ما، در سینه دم روز جمعه، نیمه شعبان سال ۲۵۵ هـ.ق در شهر «سامرا» متولد شد و تا سال ۲۶۰ هـ.ق، در کنار پدر بزرگوارش زندگی می کرد. پس از شهادت امام حسن عسکری (ع) در سال ۲۶۰ امامت امام مهدی آغاز شد.

* وظایف امام حسن عسکری (ع) در قبال فرزند خود حضرت مهدی (عج) :

۱) حفظ ایشان از گزند حاکمان عباسی ۲) معرفی ایشان به یاران نزدیک و مورد اعتماد به عنوان جانشین بعد از خود

* دوره امامت امام زمان (عج) دارای دو مرحله است :

الف) غیبت صغری ← غیبتی که پس از شهادت امام حسن عسکری از سال ۲۶۰ هـ.ق شروع شد و تا سال ۳۲۹ ادامه داشت و ۶۹ سال طول کشید و امام در این دوره زندگی مخفی داشت و از طریق چهار نفر از یاران صمیمی و مورد اعتماد، پیوسته با پیروان خود در ارتباط بود.

* نمایان خاص امام عصر (عج) عبارتند از :

الف) عثمان بن سعید (به مدت ۵ سال) ب) محمد بن عثمان (به مدت ۴۰ سال)

ج) حسین بن روح نوبختی (به مدت ۲۱ سال) د) علی بن محمد سمری (به مدت ۳ سال)

ب) غیبت کبری ← غیبتی که از سال ۳۲۹ هجری قمری تاکنون است. شش روز مانده به درگذشت آخرین نایب (علی بن محمد سمری) امام عصر به ایشان نامه ای نوشت و فرمود به فرمان خداوند، پس از وی جانشینی نیست و مرحله دوم غیبت آغاز می شود، به دلیل طولانی بودن این دوره از غیبت، آن را «غیبت کبری» می نامند.

* خداوند نعمت هدایت ← را با وجود امامان تمام و کامل گردانیده و راه رسیدن به رستگاری را برای انسان ها هموار ساخته است. پیامبر اکرم، خود و امام علی را پدران امت معرفی فرموده است و روشن است که دلسوزی پدر برای فرزندان خود قابل توصیف نیست. اما فرزندان ناسپاس، قدر پدران مهربان خود را نشناختند و چنان در مسیر گمراهی پیش رفتند که یازده تن از رهبران آسمانی خود را شهید کردند.

* عاملان اصلی به شهادت رساندن امامان ← حاکمان بنی امیه و بنی عباس بودند.

* عوامل اصلی غیبت امام زمان ← خود مردم هستند، به دلیل همراهی نکردن با امامان و عدم آمادگی برای ظهور ایشان

* حاکمان بنی عباس در صدد بودند مهدی موعود را به محض تولد به قتل برسانند ← زیرا پیامبر اکرم (ص) درباره دوازده جانشین خود با مردم سخن گفته بود و امام مهدی را به عنوان آخرین امام و قیام کننده علیه ظلم و بر پا کننده عدل در جهان معرفی کرده بود و امام علی (ع) و سایر امامان نیز از آن حضرت و مأموریتی که از جانب خدا دارد، یاد کرده بودند.

* غیبت امام زمان آن قدر ادامه می یابد ← که نه تنها مسلمانان، بلکه جامعه انسانی شایستگی درک ظهور و بهره مندی کامل از وجود آخرین حجت الهی را پیدا کنند.

* غیبت امام عصر زمانی پایان می یابد ← که مسلمانان و جامعه انسانی شایستگی درک ظهور و بهره مندی از وجود او را پیدا کنند.

* امام عصر زمانی ظهور می کند ← که مردم جهان از همه مکتب های غیر الهی و مدعیان برقراری عدالت در جهان ناامید شده اند.

* خداوند آخرین ذخیره و حجت خود را از نظرها پنهان کرد ← تا امامت در شکلی جدید و از پس پرده غیب ادامه یابد.

* علت غیبت امام عصر از دیدگاه امام علی (ع) ← به علت ستمگری انسان ها و زیاده روی شان در گناه

« ادامه خلاصه درس نهم صفحه بعد »

* آیه « ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُعَيَّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ ، حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَ أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ » (انفال ۵۳)

ترجمه : خداوند نعمتی را که به قومی ارزانی کرده است ، تغییر نمی دهد مگر آن که آن ها ، خود وضع خود را تغییر دهند. همانا که خدا شنوا و داناست. خداوند در این آیه علت از دست دادن نعمت ها را این گونه بیان کرده است :

۱) اگر مردم نعمتی را که خداوند به آن ها داده است درست استفاده نکنند ، خداوند آن نعمت را از آنها می گیرد.

۲) زمینه ساز هلاکت یا عزت و سربلندی یک جامعه ، خود مردم جامعه هستند.

* امام زمان (عج) را از آن جهت غایب نامیده اند ← که ایشان از نظرها غایب است، نه اینکه در جامعه حضور ندارد.

* علت تشبیه امام عصر به خورشید پشت ابر ← به دلیل غایب بودن حضرت مهدی، بهره مندی از ایشان در عصر غیبت کاهش می یابد. از این رو آن حضرت خود را به خورشید پشت ابر تشبیه کرده اند.

* چگونگی امامت حضرت مهدی (عج) در عصر غیبت :

در این دوره، نه امکان حکومت و ولایت ظاهری آن امام است و نه امکان تشکیل جلسات درس و تعلیم معارف و احکام دین توسط ایشان؛ برای همین، این بهره مندی، منحصر به « ولایت معنوی » می شود که نیازمند به ظاهر بودن بین مردم نیست. ایشان به اذن خداوند از احوال انسان ها آگاه است، و افراد مستعد ، بویژه شیعیان و محبان خویش را از کمک ها و امدادهای معنوی خود برخوردار می سازد.

* چهار نمونه از دستگیری و یاری رسانی (ولایت معنوی) و هدایت امام زمان به مسلمانان در عصر غیبت :

الف : هدایت باطنی افراد

ب : حل بعضی از مشکلات علمی علما

ج : خبر دادن از پاره ای از رویدادها

د : دستگیری از در ماندگان و دعا برای مؤمنان

* دوره غیبت امام زمان به معنای عدم امامت ایشان نیست ← زیرا رهبری حقیقی مسلمانان هم اکنون به عهده ایشان است ؛ ولی این رهبری را انسان های عادی حس نمی کنند ؛ همان طور که برخی انسان ها فواید خورشید پشت ابر را در نمی یابند و مشاهده نمی کنند.

* آیه « وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا » (نور ۵۵)

ترجمه : خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و عمل صالح انجام داده اند، وعده داده است که آنان را جانشین در زمین قرار دهد، همان طور که قبل از آنان کسانی را جانشین قرار داد، و دینشان را که برای آنان پسندیده مستقر سازد و بیم و ترسشان را به امنیت مبدل سازد. [به گونه ای که دیگر] مرا پرستند و به من شرک نوزند.

این آیه بیان می کند که ، خداوند به مؤمنان صالح وعده داده، آنان را در زمین به حاکمیت و جانشینی برساند و در پایان تاریخ دینشان را مستقر سازد و بیم آن ها را به امید تبدیل کند و این وعده الهی در زمان ظهور امام زمان محقق می شود.

* آیه « وَ تُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعْنَا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ » (قصص ۵)

ترجمه : ما می خواهیم بر مستضعفان زمین ، منت نهیم و آنان را پیشوایان [مردم] قرار دهیم و آنان را وارثان [زمین] قرار دهیم.

این آیه بیان می کند که در آینده تاریخ رهبری از آن مستضعفان خواهد بود و وعده الهی پیروزی حق بر باطل است.

* آیه « وَ لَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ » (انبیاء ۱۰۵)

ترجمه : به راستی در زبور (کتاب حضرت داود)، پس از ذکر (تورات) نوشته ایم که زمین را بندگان شایسته من به ارث می برند.

این آیه بیان می کند که علاوه بر قرآن کریم در زبور و تورات هم بیان شده که بندگان صالح خداوند زمین را به ارث می برند.

* موعود و منجی در ادیان الهی ← پیامبران الهی، برای تحقق وعده الهی (پیروزی حق بر باطل در آینده تاریخ) از طرح الهی سخن

گفته اند، آنان اعلام کرده اند که گر چه مستکبران نمی خواهند، اما روزی جامعه بشری آماده پذیرش حق خواهد شد و یک رهبر و ولی تعیین شده از جانب خدا ظهور می کند و حکومتی عادلانه در جهان تشکیل می دهد. این عقیده اصلی همه پیامبران الهی است، اما تعلیمات هر پیامبری، جز پیامبر خاتم، دستخوش دگرگونی شد؛ یکی از این دگرگونی ها، مربوط به چگونگی ظهور و تشکیل حکومت جهانی بود. با وجود این، همه در اصل الهی بودن پایان تاریخ و ظهور ولی خدا برای برقراری حکومت جهانی اتفاق نظر دارند.

* **موعود و منجی در اسلام** ← مسلمانان مانند پیروان سایر ادیان الهی عقیده دارند که در آخر زمان منجی انسان ها، ظهور خواهد کرد و جهان را به نهایت عدل خواهد رساند. این منجی، امام مهدی است که از نسل پیامبر اکرم (ص) می باشد.
اهل سنت در کتاب های حدیثی خود تأکید کرده اند که امام مهدی از نسل پیامبر اکرم (ص) و حضرت فاطمه (س) است، البته آنان معتقدند که امام مهدی هنوز به دنیا نیامده است.

شیعیان، بنا به سخنان صریح پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع)، معتقدند که موعود و منجی انسان ها، دوازدهمین امام و فرزند امام حسن عسکری (ع) است و با توجه خاص خداوند، به حیات خود ادامه می دهد تا به اذن خدا ظهور کند و حکومت جهانی را تشکیل دهد.
* **مشخص بودن پدر و مادر امام زمان (ع)** ← این فایده را دارد که اگر ماجراجویان فریکاری بخواهند خود را مهدی موعود معرفی کنند، به زودی شناخته می شوند و مردم هوشیار، فریب آن ها را نمی خورند.

* **فواید اعتقاد به زنده بودن امام زمان (ع) و حضور ایشان در جامعه :**

اول اینکه، پیروان آن حضرت، از یک سو، امام خود را حاضر و ناظر بر خود می یابند و از سوی دیگر، آنان می توانند خواسته های خود را با امام خود همانند دوستی صمیمی در میان بگذارند و برای بدست آوردن رضایت ایشان تلاش کنند.
دوم اینکه، جامعه به صورت های گوناگون از هدایت های امام و از ولایت معنوی ایشان برخوردار می گردد.

* **مسئولیت های منتظران امام زمان در دوره غیبت کبری :**

۱) **تقویت معرفت و محبت به امام زمان** ← پیامبر و امام از پدر و مادر نیز برای مؤمنان مهربان ترند و آنان که چنین معرفتی را به دست آورده اند، محبت بیشتری به پیامبر و امام دارند. پیامبر اکرم (ص) درباره معرفت و محبت به امام عصر (ع) می فرماید: هر کس که دوست دارد خدا را در حال ایمان کامل و مسلمانی مورد رضایت او ملاقات کند، ولایت و محبت امام عصر را بپذیرد.

* **عوامل مؤثر در شناخت و محبت به امام زمان** ← شناخت جایگاه امام (ع) در پیشگاه الهی، آشنایی با شیوه حکومت داری ایشان به هنگام ظهور، آشنایی با ویژگی های ایشان در سخنان معصومین، از عوامل مؤثر در شناخت و محبت به امام زمان و از بین رفتن تردیدها است.

* **پیامبر اسلام (ص) فرمود: « مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَعْرِفِ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً »**

ترجمه: هر کس بمیرد و امام زمان خود را نشناسد، به مرگ جاهلی مرده است.

این حدیث بیان می کند که تداوم قلمرهای سه گانه رسالت یعنی مرجعیت دینی، ولایت و رهبری جامعه و ولایت معنوی در شکل امامت انجام می شود و اگر کسی امام زمان خود را نشناخته باشد قطعاً از او پیروی هم نخواهد کرد و اگر کسی امام زمانش را نشناسد و از او پیروی ننماید، عملاً از رسالت رسول اکرم (ص) بی بهره می ماند، همان چیزی که مردم عصر جاهلیت با آن مواجه بودند.

۲) **پیروی از فرمان های امام عصر** ← منتظر حقیقی تلاش می کند که در عصر غیبت، پیرو امام خود باشد و از ایشان تبعیت کند.

رسول خدا (ص) می فرماید: « خوشا به حال کسی که به حضور « قائم » برسد، در حالی که پیش از قیام او نیز پیرو او باشد ».

مراجعه به عالمان دین، عمل به احکام فردی و اجتماعی دین، مقابله با طاغوت، تشکیل حکومت اسلامی در عصر غیبت و برکنار کردن حاکمان ستمگر از علائم پیروی از امام زمان است.

۳) **آماده کردن خود و جامعه برای ظهور** ← منتظر، عصر غیبت را عصر آماده باش برای باری امام می داند و خود را سربازی برای باری آن حضرت به حساب می آورد. او هر لحظه منتظر است ندای امام در جهان طنین انداز شود و مردم را برای پیوستن به حق فراخواند.

* **امام علی (ع) درباره کسانی که با امام زمان (ع) بیعت می کنند، می فرماید :**

« امام با این شرط با آن ها بیعت می کند که در امانت خیانت نکنند، پاک دامن باشند، اهل دشنام و کلمات زشت نباشند، به ظلم و ستم خون ریزی نکنند، به خانه ای هجوم نبرند، کسی را به ناحق آزار ندهند، ساده زیست باشند و بر مرکب های گران قیمت سوار نشوند، لباس های فاخر نپوشند، به حقوق مردم تجاوز نکنند، به یتیمان ستم نکنند، دنبال شهوت رانی نباشند، شراب ننوشند، به پیمان خود عمل کنند، ثروت و مال را احتکار نکنند... و در راه خدا به شایستگی جهاد نمایند ».

* **ویژگی های یاران امام زمان در هنگام ظهور امام** ← کسانی که قبل از ظهور آن امام، در صحنه فعالیت های اجتماعی و نبرد دائمی حق و باطل، در جبهه حق حضوری فعال داشته و با ایستادگی در مقابل شیاطین درون و برون، ویژگی هایی مانند شجاعت، عزت نفس و پاک دامنی را در خود پرورانده باشند. کسانی که در عصر غیبت تنها با گریه و دعا سر کنند و در صحنه نبرد حق طلبان علیه مستکبران حضور نداشته باشند، در روز ظهور، به علت عدم آمادگی، مانند قوم موسی (ع) به امام مهدی (عج) خواهند گفت: « تو و پروردگارت بروید و بجنگید، ما اینجا می نشینیم ».

* **عوامل پویایی جامعه شیعه از نظر جامعه شناسان در طول تاریخ:**

۱) **گذشته سرخ؛** یعنی اعتقاد به عاشورا، آمادگی برای شهادت و ایثار

۲) **آینده سبز؛** یعنی انتظار برای سرنگونی ظالمان و گسترش عدالت در جهان، زیر پرچم امام عصر (عج)

* **یاران امام** ← پیشتازان تحول جهانی و سازندگان تمدن اسلامی اند. هسته مرکزی این یاران ۳۱۳ نفر، به تعداد یاران پیامبر اکرم در جنگ بدر که بنا به فرموده امام باقر تعدادی از آنان از زنان اند. در احادیث آمده است که بیشتر یاران امام را جوانان تشکیل می دهند.

۴) **دعا برای ظهور امام زمان** ← در انتظار ظهور بودن، خود از برترین اعمال عصر غیبت است؛ زیرا فرج و گشایش واقعی برای دین داران با ظهور آن حضرت حاصل می شود. امیر مؤمنان (ع) می فرماید: « منتظر فرج الهی باشید و از لطف الهی مأیوس نشوید و بدانید که محبوب ترین کارها نزد خداوند، انتظار فرج است » لازمه این انتظار، دعا برای ظهور امام عصر است.

* **امام عصر** ← زمانی ظهور می کند که مردم جهان از همه مکتب های غیر الهی و مدعیان برقراری عدالت در جهان نا امید شوند و با تبلیغی که منتظران واقعی کرده اند، دل های مردم به سوی آن منجی الهی جلب شود و بیشتر مردم با شوق به سوی آن حضرت می شتابند. اما مستکبران و ظالمان در مقابل امام می ایستند که در نهایت شکست می خورند و حکومت جهانی امام تشکیل می شود. با تشکیل حکومت امام همه اهداف انبیا تحقق می یابد.

* **اهداف اصلی تحقق حکومت جهانی امام عصر (عج):**

۱) **عدالت گستری** ← پیامبر اکرم (ص) فرمود: « با ظهور امام عصر خدا زمین را از قسط و عدل پر خواهد کرد، بعد از اینکه از ظلم و جور پر شده باشد » در جامعه مهدوی، قطب مرفه و قطب فقیر، طبقه مستکبر و طبقه مستضعف وجود ندارد. امام باقر (ع) درباره وضعیت اقتصادی مردم پس از ظهور، می فرماید: آن چنان میان مردم مساوات برقرار می کند که نیازمندی پیدا نخواهد شد تا به او زکات داده شود.

۲) **آبادانی** ← برکت و آبادانی همه سرزمین ها را فرا می گیرد. برای مثال، اگر کسی سرزمین های بین عراق و شام را که بسیاری از قسمت های آن در حال حاضر کویری است، ببیناید، همه را سرسبز و خرم خواهد دید.

۳) **شکوفایی عقل و علم** ← این دوران زمان کامل شدن عقل های آدمیان است و با لطف و توجه ویژه ای که امام زمان (عج) به همه انسان ها می کند عقل آنان کامل می شود.

۴) **امنیت کامل** ← در آن دوران، اگر کسی از شرق یا غرب عالم، شب یا روز، زن یا مرد و به تنهایی به سمت دیگر حرکت کند، احساس ناامنی و ترس نمی کند از دزدی اموال و ثروت دیگران خبری نیست.

۵) **فراهم شدن زمینه رشد و کمال** ← مهم ترین هدف جامعه امام زمان (عج) با تشکیل حکومت جهانی، فراهم شدن زمینه رشد و کمال برای همه است. انسان ها بهتر می توانند خدا را بندگی کنند، فرزندان صالح به جامعه تقدیم نمایند و خیر خواه دیگران باشند. بدین ترتیب، انسان ها به هدفی که خدا در خلقت برای آنها تعیین کرده، بهتر و آسان تر می رسند.

* **اشعار زیر به چه موضوعی اشاره دارند؟**

عمری است که از حضور او جا مانده ایم // در غربت سرد خویش تنها مانده ایم ← به نبوای مشتاقان اشاره دارد.

او منتظر است تا که ما برگردیم // ما ئیم که در غیبت کبری مانده ایم ← به نبوای مشتاقان اشاره دارد.

قطعه گمشده ای از پرواز کم است // یازده بار شمردیم و یکی باز کم است ← به عمر آمارگی منتظران اشاره دارد.

این همه آب که جاری است نه اقیانوس است // عرق شرم زمین است که سر باز کم است ← به عمر آمارگی منتظران اشاره دارد.